

De meester overlever

– H.J. van Schothorst –

Transparant 14.2 (april 2003) 31

Recensie n.a.v. Con Coughlin, *Saddam. Biografie van een dictator*, Het Spectrum / Manteau, Utrecht 2002, 360 blz., € 22,50

‘Iedereen die denkt dat president Bush ongelijk heeft met zijn eis tot verandering van regime en die gelooft dat de wereld veiliger is met Saddam aan de macht, moet Coughlins excellente en verontrustende boek lezen. De argumenten om zo snel mogelijk van deze krankzinnige man af te komen zijn overweldigend.’

Namens *The Sunday Telegraph* prijkt deze pretentieuze aanbeveling op de achterflap van het lijvige boek over de Iraakse alleenheerser. Schrijver is de adjunct-hoofdredacteur van de genoemde conservatieve Britse krant. Zijn twintig jaar lange eivaring als verslaggever van ontwikkelingen in het Midden-Oosten geeft aan dat Con Coughlin goed ingevoerd is in de materie.

Juist nu net een nieuwe oorlog tegen Saddam Hoessein is begonnen is het een uitstekend tijdstip om een biografie over deze dictator uit te brengen. Het ontbreken van bronvermelding geeft direct de zwakkere kant aan van dit boek. Een behoorlijk aantal beweringen wordt niet geannoteerd of komt uit een ‘persoonlijke bron’ van de auteur. In het voorwoord verontschuldigt de schrijver zich hier bij voorbaat voor. De geïnterviewde personen willen niet bij name genoemd worden uit angst voor een bezoek van Saddams zelfmoordcommando’s, of uit vrees dat hun nog in Irak wonende familieleden gestraft zullen worden voor hun openhartigheid. Een geloofwaardige reden, maar soms wel onbevredigend.

Deze kritische opmerking vooraf betekent echter niet dat we hier met een niet-lezenswaardige biografie te maken hebben. Integendeel. Puttend uit een ongeëvenaard netwerk van bronnen, contacten en getuigenissen uit de eerste hand neemt Coughlin ons mee naar het centrum van Saddams complexe en verbijsterende regime. Van Saddams prille jeugd leidt hij ons op een meeslepende en indrukwekkende wijze door het leven tot op heden van een van de gevaarlijkste en moorddadigste dictators van de moderne tijden.

In 1959 pleegde de ruim twintigjarige Saddam al een overigens mislukte aanslag op de toenmalige militaire leider. In 1968 slaagde de machtsgreep van de Arabisch nationale beweging Baath (=herrijzenis) wel. In het kielzog van deze beweging kon de opmars van Saddam en de daarmee gepaard gaande ‘stalinisering van Irak’ pas echt beginnen. Tallozen werden slachtoffer van een huiveringwekkende demonstratie van de geïnstitutionaliseerde paranoia van de Baathpartij. In 1979 werd de formele machtsoverdracht van de feitelijk al heersende Saddam geregeld en werd hij president.

Op scherpzinnige wijze maakt Coughlin de verschillende benaderingswijze inzake het beleid ten aanzien van Irak van grofweg Frankrijk en Rusland aan de ene zijde en de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk aan de andere zijde inzichtelijk. Olie en wapenhandel speelden hierbij een allesoverheersende rol. Gesteund door een verdrag met Moskou nationaliseerde Irak in 1971 de onder westerse leiding bestaande Iraq Petroleum Company. Een westerse boycot volgde. De huidige voorzitter van de Europese Conventie en toenmalige minister van Handel van Frankrijk, Valéry Giscard d’Estaing, liet doorschemeren niet aan de boycot mee te doen als Frankrijk in de toekomst Iraakse olievelden mee zou

mogen exploiteren. Washington en Londen waren buitengewoon kwaad over deze 'typisch Franse deal'.

Met betrekking tot fel begeerde wapens vertrouwde Saddam niet volledig op de Sovjet-Unie. Frankrijk werd de tweede wapenleverancier aan Irak. In Saddams streven naar niet-conventionele wapens speelden diverse westerse landen een dubbele rol. Frankrijk speelde hier echter de meest dubieuze rol. Saddam, die op zeer goede voet stond met de toenmalige Franse premier Jaques Chirac, speelde het tot ieders verbijstering klaar van Frankrijk in 1975 een kernreactor te kopen, Osirak genaamd. Al spoedig werd hiervan in de satirische Franse pers 'O' Chirac' gemaakt. In vervolg hierop bracht Saddam een bezoek aan Parijs dat vele miljarden dollars voor de Franse industrie opleverde. In het pas acht maanden na ondertekening openbaar gemaakte nucleaire verdrag was overigens wel de bepaling opgenomen dat 'alle personen van het Joodse ras of het geloof van Mozes' waren uitgesloten van deelname aan het project. Opnieuw waren de VS en Groot-Brittannië woedend.

De compromisbereide houding van Moskou en Parijs en de compromisloze houding van Washington en Londen leidde ook tot een wezenlijk verschil van inzicht hoe Irak te benaderen na de Golfoorlog. In toenemende mate accepteerden de eersten een status quo, waar de laatsten, zeker na 11 september 2001, meer en meer aandrongen op strikte uitvoering van de uitgevaardigde VN-resoluties. De genoemde onderwerpen zijn slechts een zeer beperkte keuze uit het veelomvattende boek van de Biltse auteur. Voor wie een indruk wil krijgen van de persoon en het leven van deze meesteroverlever is dit verbijsterende boek een aanrader